

Mededelingen inzake het Boswezen, de Houtvoorziening en de Jacht

HET BOSSCHAP

In 1945 heeft de Stichting voor de Landbouw met medewerking van de toenmalige Directeur-Generaal v. d. Landbouw, Ir C. Staf, een commissie ter voorbereiding van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie voor de bosbouw benoemd. Deze consolideerde zich na enkele jaren tot de Hoofdafdeling Bosbouw, samengesteld uit vertegenwoordigers van de werknemers en de werkgevers in de bosbouw en een aantal adviserende leden.

Zoals de trouwe lezers van het N.B.T. bekend zal zijn, heeft de Hoofdafdeling op verschillende onderdelen van de bosbouw activiteit ontplooid; daarvan moge hier slechts bij wijze van voorbeeld die op het gebied van de bosbrandweer in herinnering worden gebracht. Bij de behandeling van de opheffing van het befaamde Besluit Staatstoezicht Bossen in de Staten-Generaal is gebleken, dat de Minister van Landbouw de Hoofdafdeling als orgaan van advies in zaken van de bosbouw beschouwde.

Hoewel van de zijde der Land- en Bosbouworganisaties aanvankelijk is getracht, een modus te vinden voor een bedrijfsschap voor alle vormen van bodemcultuur (de Landbouw met een grote L), werd in 1952 zeer terecht besloten, de instelling van een Bosschap naast een Landbouwschap voor te bereiden. Dit resulteerde in het indienen van een ontwerp instellings-besluit voor een Bosschap door de drie Landarbeidersbonden, die de werknemers in de particuliere bosbouw vertegenwoordigen, en de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren bij de Sociaal-Economische Raad. In zijn oorspronkelijke vorm werd dit ontwerp gepubliceerd in het Mededelingenblad Bedrijfsorganisatie, de officiële uitgave van de S.E.R. van 2 December 1952, welke publicatie wij hieronder overnemen.

Wij wijzen onze lezers op het voorlopige karakter van deze tekst, die nog verschillende wijzigingen ondergaat. Het laat zich aanzien, dat de vorm, die einde April van dit jaar in een plenaire zitting van de S.E.R. in behandeling komt, met bijbehorende toelichting waarschijnlijk in ons volgend nummer zal kunnen worden opgenomen.

Nadat het ontwerp werd ingediend, heeft de verdere ontwikkeling met bewaarde spoed voortgang gevonden. Dit gaat in een zodanig tempo, dat een deel der bosbouw-wereld, die lang heeft uitgezien maar de voltooiing van het eigenlijke doel der werkzaamheden van de Hoofdafdeling Bosbouw, enigszins schijnt te zijn verrast.

De situatie is in de loop van het overleg van de Organisatie-Commissie van de S.E.R. met de belanghebbenden, naast de organisaties die het ontwerp indienden, met name het Staatsbosbeheer, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Overheidspersoneel, nu zo geworden, dat het Staatsbosbeheer en de Gemeenten met bosbezit aan het

Boschapp zullen deelnemen, zij het uit de aard der zaak onder bepaalde voorwaarden.

De betekenis, die het Boschapp voor de bosbouw in Nederland zal hebben, mag wel worden afgeleid uit het feit, dat de Minister van Landbouw bij de Begroting 1953 in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft medegedeeld, dat in verband met het ontwerp-instellingsbesluit voor een Boschapp de indiening van een ontwerp Boswet zeer waarschijnlijk in 1953 niet meer is te verwachten.

BEDRIJFSCHAP VOOR DE BOSBOUW

Mededelingenblad Bedrijfsorganisatie 2 (10), 1952 (115—117)

Van de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren ;
de Algemene Nederlandse Agrarische Bedrijfsbond ;
de Nederlandse Christelijke Landarbeidersbond ;
de Nederlandse Katholieke Landarbeidersbond „St. Deusedit” ;

is ontvangen het voorstel voor een bedrijfsschap voor de Bosbouw.

Het voorstel luidt :

- Art. 1. 1. Er is een bedrijfsschap voor de bosbouw, genaamd Boschapp.
2. Het Boschapp heeft zijn zetel te 's-Gravenhage.
3. Het Boschapp is ingesteld voor de ondernemingen, waarin bosbouw wordt uitgeoefend, met uitzondering van de griendcultuur, doch met inbegrip van kwekerijen van bosplantsoen, geheel of in hoofdzaak voor eigen gebruik.
4. Onder bosbouw wordt mede verstaan het geschikt maken of verbeteren van de bodem voor de uitoefening van bosbouw.
5. Ondernemingen, als bedoeld in lid 3, die worden gedreven door de Staat, een provincie, een gemeente of een lichaam, bedoeld in artikel 2, lid 1, van de „Wet gemeenschappelijke regelingen”, dan wel door een waterschap, veenschap of veenpolder, zijn bosbouwondernemingen, tenzij door Ons, op voordracht van Onze betrokken Ministers, voor een bepaalde onderneming of groep van ondernemingen anders wordt bepaald.

De Sociaal-Economische Raad en het Bestuur van het Boschapp worden gehoord, alvorens bedoelde voordracht aan Ons wordt gedaan.

- Art. 2. In dit besluit wordt voorts verstaan onder :
- 1e. „de wet”: de Wet op de Bedrijfsorganisatie ;
 - 2e. „een bosbouwonderneming”: een onderneming, als bedoeld in artikel 1, lid 3 ;
 - 3e. „bosbouwproducten”: voortbrengselen van de bosbouw ; waaronder begrepen bosplantsoen, afkomstig uit of voortgebracht in de in artikel 1, lid 3 bedoelde ondernemingen ;
 - 4e. „bedrijfsgenoten”: zij, die een bosbouwonderneming drijven of daarin werkzaam zijn.

Art. 3. Behalve de in artikel 72 lid 1 der wet genoemde organen is er een landelijk orgaan voor de sociale aangelegenheden: Hoofdafdeling Sociale Zaken.

Art. 4. Het Bestuur stelt het werkkerrein der Hoofdafdeling Sociale Zaken nader vast.

Art. 5. 1. De samenstelling der Hoofdafdeling Sociale Zaken wordt geregeld door het Bestuur.

2. Alvorens dienaangaande te beslissen, pleegt het Bestuur overleg met de organisaties, die krachtens artikel 73 der wet bevoegd zijn verklaard, tot het aanwijzen van de leden van het Bestuur van het Boschapp.

3. De Hoofdafdeling Sociale Zaken wordt zodanig samengesteld, dat evenveel vertegenwoordigers der werknemers als der ondernemers worden benoemd.

Art. 6. 1. De leden der Hoofdafdeling Sociale Zaken worden benoemd door het Bestuur op voordracht van de in artikel 5, lid 2 bedoelde organisaties.

2. De Voorzitter wordt al dan niet uit de leden benoemd door het Bestuur op voordracht der Hoofdafdeling.

3. Het bepaalde in de vorige leden is van overeenkomstige toepassing op plaatsvervangende voorzitters en plaatsvervangende leden, in wier benoeming door het ingevolge artikel 5, lid 1, genomen besluit is voorzien.

Art. 7. 1. Van de onderwerpen, genoemd in artikel 93, lid 2 der wet of onderdelen daarvan, worden de volgende ter regeling of nadere regeling aan het Bosschap overgelaten :

1. de bevordering van de gezondheidstoestand, de zuiverheid en de kwaliteit van gewassen en bosbouwproducten ;
2. de voortbrenging van bosbouwproducten, voorzover niet reeds begrepen onder 1 ;
3. de opslag en de bewerking van bosbouwproducten, voorzover zij plaats heeft op de bosbouwondernemingen ;
4. de rationalisatie van bosbouwondernemingen ;
5. de normalisatie van bosbouwproducten ;
6. de lonen en de overige voorwaarden, waaronder de arbeid in de bosbouwondernemingen wordt verricht ;
7. de aanstelling en het ontslag van werknemers in de bosbouwondernemingen ;
8. de eisen waaraan werknemers moeten voldoen, om een bepaalde graad van vakbekwaamheid te bezitten ;
9. de voorkoming en aanvulling van een tekort aan werknemers in de bosbouwondernemingen, alsmede de vervuiling van de werkgelegenheid, de voorkoming van werkloosheid in de bosbouw ;
10. de registratie van de bosbouwondernemingen en de bedrijfsgenoten ;
11. het verstrekken van de voor de vervulling van de taak van het Bosschap nodige gegevens en het toezicht op de juistheid van deze ;
12. de voor de vervulling van de taak van het Bosschap nodige bezichtiging en opneming van aanwezige gewassen, bosbouwproducten en bedrijfsmiddelen ;
13. de door de bosbouwondernemingen te voeren administratie, voor de vervulling van de taak van het Bosschap nodig.

2. Verordeningen ten aanzien van de in lid 1 onder 10, 11, 12 en 13 genoemde onderwerpen behoeven niet de in artikel 94 der wet voorziene goedkeuring tenzij daarbij artikel 8, lid 1 toepassing heeft gevonden.

Art. 8. 1. In een verordening van het Bosschap kan worden bepaald, dat de daarbij gestelde bepalingen mede gelden voor hen, die werkzaamheden, betrekking hebbend op bosbouw, verrichten of doen verrichten, doch geen bedrijfsgenoten zijn.

2. Het bepaalde in het eerste lid geldt niet voor verordeningen ten aanzien van de in artikel 7, lid 1 onder 3, 4, 5 en 9 genoemde onderwerpen.

Art. 9. Bij een verordening van het Bosschap kan overtreding van één of meer daarbij vastgestelde bepalingen worden aangewezen als strafbaar feit in de zin van artikel 104, lid 1 der wet.

Art. 10. Bij een verordening van het Bosschap kan op overtreding door bedrijfsgenoten van één of meer daarbij vastgestelde bepalingen als tuchtrechtelijke maatregel geldboete worden gesteld.

Art. 11. De Hoofdafdeling Sociale Zaken heeft tot taak om door advisering, voorbereiding en uitvoering tot de volbrenging van de taak van het Bosschap mede te werken.

Art. 12. 1. De Hoofdafdeling Sociale Zaken doet het Bestuur de nodige voordrachten tot het regelend optreden met betrekking tot onderwerpen, als bedoeld in artikel 7, voorzover op haar werkterrein gelegen.

2. Tenzij het bepaalde in het vorige lid toepassing heeft gevonden, worden verordeningen, die op het terrein van de Hoofdafdeling Sociale Zaken regelen stellen, niet vastgesteld dan nadat haar advies is ingewonnen.

Art. 13. 1. De door het Bosschap krachtens artikel 126, lid 1 der wet op te leggen heffingen worden vastgesteld :

- a. naar de hoeveelheid van de bij de desbetreffende bosbouwonderneming in gebruik zijnde grond, met dien verstande, dat het per oppervlakte-eenheid op te leggen bedrag der heffing verschillend kan zijn naar gelang van de vruchtbaarheid van de grond, van de ligging en de productierichting der onderneming, een en ander bepaald overeenkomstig bij de heffingsverordening vast te stellen maatstaven.
- b. naar de opbrengst der bouwproducten.

2. Voorzover de hoeveelheid bij een bosbouwonderneming in gebruik zijnde grond naar het oordeel van het Bestuur redelijkerwijze geen basis voor de heffingen kan opleveren, worden omtrent de heffing regelen gesteld bij de heffingsverordening.

3. Onverminderd het gestelde in de vorige leden, kan bij de heffingsverordening worden bepaald, dat degene, die een bosbouwonderneming drijft, als basisheffing aan

het Bosschap periodiek moet betalen een bepaald bedrag, waarvan de hoogte voor alle bosbouwondernemingen dezelfde is.

4. Het bepaalde in dit artikel geldt niet voor heffingen, opgelegd met een bepaalde bestemming.

EUROPESE PROBLEMEN VAN BOSBOUW EN HOUTVERBRUIK

Vertegenwoordigers van 19 landen — voor ons land de Directeur van het Staatsbosbeheer, Ir F. W. Malsch en de Voorzitter van de Hoofdafdeling Bosbouw, Ir P. de Fremery — waren in October 1952 in Genève bijeen in de 5de zitting van de Europese FAO-commissie voor bosbouw en bosproducten.

Het eerste gedeelte van de vergadering werd tesamen gehouden met de houtcommissie van de Economische Commissie voor Europa (ECE) ter bespreking van de zeer omvangrijke „Timber Trends Study”, waarin het houtgebruik en de houtproductie in Europa worden behandeld en de toekomstverwachtingen worden geschetst. De besprekingen beoogden de houtbehoeften in overeenstemming te brengen met de blijvende productie, zonder een gezonde bospolitiek geweld aan te doen. Het rapport, dat naar aanleiding van het overleg op enkele punten zal worden gewijzigd, wordt spoedig gepubliceerd.

In het tweede gedeelte van de vergadering heeft de Europese Bosbouw Commissie zich beraden over de factoren uit de Timber Trends Study, die voor de bosbouw van belang zijn en in het bijzonder over de mogelijkheden om tot de nodige productieverhoging te geraken, zoals door middel van bebossing van woeste gronden, herbebossing van in het verleden gevelde of vernielde bossen en de verbetering van niet geheel productieve bossen. Hierbij komen niet slechts bosbouwproblemen in het geding, als het gebruik van veel en snel producerende houtsoorten — waarbij het productievermogen van de grond in stand moet worden gehouden — en de doelmatige uitvoering van dunningen, doch ook de eigendomsverhoudingen, waarbij vooral productieverhoging van het uitgestrekte particuliere bosbezit van belang is.

De Commissie heeft voorts uitvoerig overleg gepleegd over het gebruik van materiaal en gereedschap in de bosbouw en de scholing van bosarbeiders. Voor ons land is het van veel betekenis tot een zo doelmatig mogelijk gebruik te komen van het meest geschikte gereedschap bij de bosaanleg, het onderhoud, de velling en het houttransport, van efficiënt gebruik van de arbeidskracht, het voorkomen van ongevallen en verbetering van de levensstandaard van bosarbeiders.

GRONDONDERZOEK TEN BEHOEVE VAN DE BOSBOUW

Waarom grondonderzoek voor de bosbouw?

Behalve de fysische eigenschappen van de grond, die bepalend zijn voor de waterhuishouding, beheersen ook de chemische factoren, waaronder vooral het fosfaat en — indirect — kalk, het producerend vermogen van de groeiplaats. Kalk- en fosfaatmeststoffen vinden dan ook in de bosbouw vrij algemeen toepassing. De basis voor een juiste bemesting ontbreekt echter veelal. Dit kan aanleiding zijn tot teleurstellende resultaten. *Een bemesting is in de bosbouw alleen doelmatig, wanneer deze leidt tot een langdurige verbetering van de vruchtbaarheid van de grond.* Het is derhalve gewenst, dat iedere bemesting in overeenstemming is met de eisen van de groeiplaats. Dit kan alleen worden bereikt door een onderzoek van de grond en de groeiplaats, waaruit de bemestingsbehoefte blijkt. *Dit onderzoek is de enige weg tot het verkrijgen van een doelmatige bemestingsbasis.* Slechts dan kunnen overbodige, onjuiste en schadelijke bemestingen en derhalve bedrijfsverliezen worden voorkomen.

Bemestingsbehoefte en groeiplaatsonderzoek.

Door het gedurende de afgelopen jaren uitgevoerde onderzoek naar de optimale ontwikkeling van de verschillende variabele factoren — zoals humus, zuurgraad, fosfaat — in de bodem der climaxassociaties, is een inzicht verkregen in de duurzaam optimale vruchtbaarheid van de bosgrond. De resultaten van een bepaald grondonderzoek kunnen worden vergeleken met de gegevens van de optimale vruchtbaarheid van de betreffende groeiplaats; op grond hiervan kunnen de aan te vullen tekorten worden vastgesteld. Voor de beoordeling van de optimale vruchtbaarheid is het noodzakelijk, te beschikken over een uitvoerige beschrijving van de groeiplaats. Hiertoe is bij iedere inzending van grondmonsters dan ook de invulling van een gedetailleerd inzendformulier vereist.

Het grondonderzoek in de bosbouw is thans mogelijk. Het spreekt echter vanzelf, dat de ervaring van de onderzoeker groter wordt en de juistheid van de interpretatie toeneemt, naarmate het onderzoek zich zal uitbreiden. Zowel de practijk als de wetenschap zijn bij dit onderzoek gebaat. De practijk door de vaste lijn, die aan de bemesting in de bosbouw wordt gegeven op grond van kwantitatieve onderzoekingsresultaten; het onderzoek door de toepassing van de groeiplaatsanalyses in de practijk.

Organisatie van het grondonderzoek in de bosbouw.

Wanneer men de grond onderzocht wenst, dan geeft men hiervan schriftelijk kennis aan het Bedrijfslaboratorium voor Grond- en Gewas- onderzoek, Mariëndaal, te Oosterbeek. Men ontvangt dan een instructie voor het monsternemen op bosgronden, voor zover deze niet reeds eerder werd toegezonden, een aantal monsterzakken (aantal op te zenden monsters opgeven) en een of meer inzendformulieren met toelichting. Voor het monsternemen raadplege men de instructie. Formulieren, zakken en verzending zijn voor rekening van het Bedrijfslaboratorium. De monsters moeten dus ongefrankeerd worden verzonden.

Het invullen van het, bij de monsters in te zenden, inzendformulier zal in het algemeen door een deskundige moeten geschieden (houtvester of proefmeester). Een duplicaat-inzendformulier moet aan het Bosbouwproefstation T.N.O. worden opgezonden.

De analyse van de grond wordt uitgevoerd door het Bedrijfslaboratorium. Er zijn twee soorten onderzoek, t.w. een uitgebreid en een eenvoudig onderzoek. Indien gewenst kunnen ook bepaalde op zichzelf staande factoren worden onderzocht. Een uitgebreid onderzoek omvat de bepaling van de pH in H_2O en KCl , de granulaire samenstelling in 4 fracties (afslibbaar, loess, fijn zand en grof zand), het humusgehalte en het totaal fosfaat. Bij een eenvoudig onderzoek wordt de granulaire analyse weggelaten. Het is gewenst, om bij het onderzoek van een opstand, perceel of profiel steeds tenminste één uitgebreide analyse te laten uitvoeren.

Het Bedrijfslaboratorium zendt de analyseresultaten met nota aan de zender, terwijl een copie van die resultaten naar het Bosbouwproefstation T.N.O. wordt doorgezonden ter interpretatie. De te nemen maatregelen betreffende bemesting en eventueel bewerking worden vastgesteld in overeenstemming met de eigenschappen van de groeiplaats. Hierbij is raadpleging van het bovengenoemd uitvoerig inzendformulier onontbeerlijk.

De interpretatie wordt doorgezonden naar de inzender en eventueel naar een door hem aan te wijzen bosbouwkundig adviseur. De inschakeling van een deskundige verdient zonder twijfel de voorkeur, vooral wanneer de inzender zichzelf niet competent acht. De inzenders wordt verzocht, reeds bij het inzenden van de grondmonsters naam en adres van hun eventuele deskundige te vermelden op het inzendformulier.

De kosten van het onderzoek.

De kosten, die het Bedrijfslaboratorium voor Grond- en Gewasonderzoek in rekening brengt, zijn :

- a) voor een uitgebreid onderzoek : f 8,05
- b) voor een eenvoudig onderzoek : f 6,05.

Hierbij zijn de kosten van verpakking en verzending inbegrepen.

De kosten, die het Bosbouwproefstation in rekening brengt, bedragen :

- a) voor een uitgebreid onderzoek : f 3,—
- b) voor een eenvoudig onderzoek : f 2,50.

Rekent men in doorsnee, dat een volledig grondonderzoek twee grondmonsters omvat, dan komen de totale kosten hiervan op $f 8,05 + f 6,05 + f 3,— + f 2,50 = f 19,60$ (van iedere grond moet tenminste 1 uitgebreid onderzoek worden verricht).

N.B.

Het onderzoek neemt 4 tot 6 weken in beslag. In de herfstperiode kan het soms nog even langer duren. Om deze wachttijd te bekorten, verdient het dus aanbeveling, de monsters in het voorjaar in te zenden. Het aantal landbouwgrondmonsters is dan het geringst.

DE BERICHTEN OVER PRIJZEN VAN INLANDS HOUT

Mededeling van het Staatsbosbeheer

Uit verschillende opmerkingen is gebleken, dat velen zich afvragen welke waarde eigenlijk kan worden toegekend aan de door het Staatsbosbeheer samengestelde houtprijsberichten. Teneinde belanghebbenden in staat te stellen zichzelf hierover een oordeel te vormen, leek het gewenst een korte uiteenzetting te geven van de wijze, waarop deze berichten worden samengesteld.

Zoals bekend kan worden verondersteld, worden de gegevens inzake de houtprijzen verstrekt door vele bosbezitters, houtvesters, rentmeesters en beheerslichamen, op daarvoor door het Staatsbosbeheer beschikbaar gestelde formulieren. Voorts worden uiteraard alle gegevens van de houtverkopen van het Staatsbosbeheer in de houtprijsberichten opgenomen.

De binnenkomende formulieren worden verdeeld naar houtsoort en streek, waarbij onvolledige of kennelijk onjuiste meldingen worden uitgeschakeld. Ook de gegevens van de verkoop van zeer kleine hoeveelheden worden niet in de berichten opgenomen. Wanneer zulks mogelijk is, worden onvolledige of twijfelachtige gegevens nader onderzocht en dan aangevuld of verbeterd, maar in het algemeen is enige vorm van controle op de ontvangen berichten niet uitvoerbaar.

Zo is met name bij de verkoop van hout op stam, dat in massa wordt verkocht, dus dat niet na de velling ter plaatse wordt opgemeten, de

opgegeven prijs per m³ geheel afhankelijk van de meer of minder juiste schatting van de houtmassa. Wanneer in zulke gevallen een opgegeven prijs op het eerste gezicht wat onwaarschijnlijk voorkomt, wordt deze echter wel in de houtprijsberichten vermeld, omdat anders terecht het verwijt zou kunnen worden gemaakt dat deze berichten niet objectief zijn en „naar een bepaald prijsniveaau toe werken”.

Een ander moeilijk punt is de kwaliteitsaanduiding. Deze is altijd min of meer subjectief, ook al omdat de verkoper in vele gevallen geen vergelijkingen kan maken met dezelfde houtsoort in andere delen van het land. Zo zal bv. grovedennenhout van een bepaalde kwaliteit, die als normaal kan gelden voor betere bosgronden op de Veluwe, in die streek als B worden aangeduid, terwijl dezelfde kwaliteit in Drenthe of Oost-Brabant, waar de groveden als regel wat minder goed groeit, als A wordt beschouwd.

Men dient bij de beoordeling van deze aanduidingen in de houtprijsberichten dan ook steeds rekening te houden met de streek, waaruit het hout afkomstig is.

Van de zijde van de houthandel komt herhaaldelijk de vraag naar voren, waarom bij de opgave van de diameters niet de klassenindeling wordt gevolgd van de door de Hoofdafdeling Bosbouw van de Stichting voor de Landbouw ontworpen Sorteringslijst 1950. De reden hiervoor is dat de meeste inzenders van gegevens zich niet aan deze sorteringslijst houden. Bovendien heeft deze sorteringslijst, voor zover het de dikteindeling van langhout betreft, alleen waarde voor stamdiameters boven de 15 cm, dat is dus in het algemeen het voor de handel bestemde hout. Voor het lichtere dunningshout, dat voor een belangrijk gedeelte rechtstreeks aan landbouwers wordt verkocht, is de klasse 1a — tot 15 cm — echter veel te ruim. Het blijkt immers in de praktijk dat de prijs per m³ voor dit hout sterk uiteen kan lopen bij een verschil in gemiddelde doorsnede van slechts enkele centimeters. Voor de boseigenaar is het dan ook van groot belang dat bij dit lichtere hout de diameters zo nauwkeurig mogelijk worden vermeld.

Natuurlijk zou het mogelijk zijn bij de samenstelling van de houtprijsberichten voor de zwaardere sortimenten een vaste diameter-indeling aan te houden en de werkelijk opgegeven maten hier zo goed mogelijk in te passen. Dit zou de betrouwbaarheid van de berichten echter niet ten goede komen.

Hoewel dus niet alle opgaven in de houtprijsberichten — en dit geldt speciaal voor prijzen bij verkoop van hout op stam — voor 100 % betrouwbaar zijn, staat voor het merendeel der opgaven van alle houtsoorten, met uitzondering van populier en wilg, de juistheid binnen vrij enge grenzen wel vast. Deze berichten kunnen dan ook als een voldoende betrouwbare maatstaf worden beschouwd voor het verloop van het algemene prijsniveau van verschillende houtsoorten bij wisselende diameters. De opgaven van populieren- en wilgenhout komen in hoofdzaak van landbouwers en polderbesturen. Deze gegevens zijn dan ook waarschijnlijk iets minder betrouwbaar dan die van de andere houtsoorten, maar door het vrij grote aantal opgaven en de voor deze houtsoorten meestal kleine prijsverschillen bij wisselende diameter, is de ontwikkeling van het prijsniveau toch wel voldoende na te gaan.

BERICHT OVER PRIJZEN VAN INLANDS HOUT No. XXVIII.

Verzameld door het Staatsbosbeheer.

Afgesloten op 14 Februari 1953.

Verklaring der gebruikte afkortingen:

I = bij inschrijving verkocht
 OH = onderhands verkocht
 P = publiek verkocht
 A = eerste kwaliteit
 B = normale kwaliteit
 C = slechte kwaliteit

L = liggend (geveld) uitgesnoeid
 en uitgesleept tot bosrand
 K = idem en op stapels gelegd
 St = op stam
 G = gunstige ligging
 O = ongunstige ligging.

Streek	wijze van verkoop	doorsnede op het midden met schors in cm	kwaliteit	aantal m ³	bewerkingsgraad	ligging	prijs per m ³ met schors in fl.	maand van verkoop	opmerkingen
GROVEDEN									
Groningen	OH	14	B	50	L	G	50	I	paalhout
"	OH	20	B	50	L	GG	70	I	zaaghout
N. Drente	I	20-40	B	20	St	OO	65	I	
Z.W. Drente	P	3-10	C	140	K	GG	28	I	krom
"	P	5-10	C	120	K	GG	27	I	"
"	OH	18	B	340	St	GG	42	XI	
Salland	I	30	A/B	100	St	GG	52	XII	
Twente	OH	5-9	C	60	K	GG	17	I	
"	OH	10	B	150	St	GG	46	I	
Achterhoek	OH	15-20	B	1100	St	G	50	XII	
"	P	15-25	B	100	L	GG	35	XII	
N. Veluwe	P	5-13	A/B	110	K	G	45	I	
"	P	6-15	B	200	K	O	43	I	
"	P	8-12	B/C	60	K	GG	31	I	
"	P	8-16	B	200	K	GG	36	I	
"	P	8-17	C	110	K	GG	20	I	dood
"	I	12-16	B	50	L	GG	47	I	
"	OH	12-20	B	110	L	OO	52	XII	
"	P	13-25	B	70	K	GG	48	I	
"	I	14-24	B	240	L	G	56	I	
"	P	15-20	B	50	K	OO	52	I	
"	I	16	B/C	60	L	GG	46	I	
"	P	18-30	A/B	30	L	GG	58	I	
"	OH	23	A	110	St	G	50	I	paalhout
"	OH	40	A	60	St	G	65	I	
Rijk v.									
Nijmegen	I	10-20	B	280	St	G	37	X	
"	I	17	B/C	50	St	G	40	I	
O. Utrecht	I	18-27	A/B	40	L	G	52	I	
Zeeuws									
Vlaanderen	OH	10-15	A	160	St	G	35	I	
W. Brabant	P	4-7	B/C	100	K	OO	26	I	
"	P	8-20	B	100	K	GG	60	I	
O. Brabant	P	3-10	C	80	L	OO	11	I	tort en krom
"	P	5	B/C	70	L	O	24	I	
"	P	5-9	B/C	80	St	GG	32	II	
"	P	6	B/C	50	L	OO	30	I	
"	I	6-8	B/C	380	St	GG	30	II	
"	P	8-10	B/C	160	K	OO	43	I	
"	P	8-10	C	80	K	GG	29	II	
"	I	10-14	B	410	St	GG	40	I	
M. Limburg	P	7-14	B	20	K	GG	37	I	
"	P	12-14	B	20	L	O	42	II	
"	OH	34	B	140	St	O	38	I	
"	OH	35	B	250	St	O	35	I	

Streek	wijze van verkoop	doorsnede op het midden met schors in cm	kwalliteit	aantal m ³	bewerkingsgraad	ligging	prijs per m ³ met schors in fl.	maand van verkoop	opmerkingen
Z. Limburg	I	35	A/B	100	St	G	45	XII	gemengd met lariks en fijnspar
CORSICAANSE DEN									
Schoorl	P	4-6	C	60	K	O	18	I	
"	P	6-10	C	70	K	O	28	I	
"	P	10-16	C	20	K	O	30	I	
FIJNSPAR									
Friesland	OH	18-30	A/B	30	K	G	75	I	
"	I	30-60	B	20	St	GG	71	I	
N. Drente	P	20-40	A/B	130	L	GG	92	I	zaag-en paalhout
"	I	27-35	B	90	St	O	65	I	
Z.W. Drente	P	4-10	B	20	K	GG	45	I	kort
"	P	6-10	B	50	K	GG	64	I	
N. Veluwe	P	6-10	B	40	K	GG	62	I	
"	P	10-15	B	50	K	O	60	I	
"	P	20-30	A	20	L	G	67	I	
LARIKS									
Friesland	OH	4-7	B	50	L	G	40	XII	
"	I	15-46	A	90	St	GG	71	I	zaag-en paalhout
N. Veluwe	OH	5-15	B	160	L	GG	44	I	
"	P	8-10	B	20	K	GG	47	I	
"	P	10-15	B	80	K	OO	57	I	
"	I	10-15	B	70	L	O	60	I	
"	P	10-15	B	40	K	OO	50	II	
"	P	10-20	A/B	50	K	O	67	I	gemengd m. sitka
"	P	10-21	A/B	30	K	GG	71	I	
"	I	13	B	60	L	OO	63	I	
"	P	15-20	A/B	40	K	OO	70	I	
O. Brabant	P	4-6	B	40	K	OO	52	I	
"	P	6-9	A/B	30	K	O	40	I	
"	P	6-10	A/B	60	K	GG	50	I	
"	I	7-9	B/C	420	K	G	38	I	ged. op stam
"	I	8-10	B	200	K	G	45	I	
DOUGLAS									
Friesland	I	7-15	B	40	K	G	37	I	gemengd met lariks
N. Veluwe	P	6-15	B	30	K	O	50	I	
"	P	8-12	B	30	K	G	46	I	
"	OH	8-15	A	50	L	G	62	I	
"	P	8-30	A/B	40	L	GG	60	I	
"	P	10-15	B	20	K	O	58	II	
"	P	10-20	A/B	70	K	OO	64	I	
"	P	10-25	B	90	K	O	59	II	
"	P	15-20	B	20	K	O	60	II	
"	P	20-25	B	50	K	O	64	II	
INLANDSE EIK									
Groningen	OH	18	B	50	L	G	60	I	
"	OH	35	B	50	L	G	100	I	
Friesland	I	30-75	A/B	30	St	GG	100	I	
N. Drente	P	15-40	B/C	50	L	G	60	I	vrij krom
"	I	27-40	B	80	St	O	65	I	
"	I	50-90	B	20	St	G	100	XII	

Streek	wijze van verkoop	doorsnedediepte midden met schors in cm	kwallet	aantal m ³	bewerkingsgraad	ligging	prijs per m ³ met schors in fl.	maand van verkoop	opmerkingen
Z.W. Drente	P	3—10	B/C	30	K	G	34	I	vrij krom
Salland	I	55	A/B	190	St	G	90	XII	
Twente	OH	25—45	B	190	St	G	59	I	
"	OH	40	B	80	St	O	90	I	
Achterhoek	I	40	C	20	St	G	64	XII	
"	OH	40—50	B	40	St	G	70	I	
N. Veluwe	P	5—15	—	150	L	G	29	I	hakhout
"	P	8—15	B/C	60	K	G	46	I	
"	P	10—15	C	20	K	O	41	I	
"	P	10—20	B/C	20	K	O	35	I	
Rijk van Nijmegen	I	35—50	A/B	30	St	G	115	I	
"	I	40—55	A	70	St	G	110	I	
"	I	60—100	A/B	70	St	G	125	I	
O. Utrecht	I	20—40	B	40	L	G	52	I	ged. scherfhout
Zeeuws-Vlaanderen	OH	32	B	20	St	G	36	I	
O. Brabant	OH	44	A/B	130	St	G	65	XII	
"	I	30	A	70	St	G	80	I	paalhout
BEUK									
Groningen	OH	18	B	50	L	G	70	I	
N. Drente	P	20—50	B/C	50	L	G	61	I	
Salland	I	78	B/C	100	St	G	50	XII	
"	I	78	A	60	St	G	80	XII	
Achterhoek	OH	40—60	A/B	80	St	G	60	I	
"	I	42	A/B	160	St	G	70	XII	
N. Veluwe	OH	25—50	A/B	40	L	G	175	I	
Z. Veluwe	I	25—45	B	40	L	G	65	I	
Rijk van Nijmegen	OH	21—30	A/B	10	L	G	50	II	
"	OH	31—40	A/B	20	L	G	60	II	
"	OH	41—50	A/B	10	L	G	67	II	
O. Utrecht	I	30—45	A/B	50	L	G	73	I	
"	OH	30—60	B	140	L	O	51	I	
POPULIER									
Z.O. Drente	I	20	C	30	St	G	24	I	
Achterhoek	OH	35—45	B	30	St	G	52	I	
"	I	40—60	A	50	St	O	57	XII	
Betuwe	I	40—45	A/B	150	St	O	50	I	
"	I	45—50	B	90	St	G	63	I	ged. geveld
Rijk van Nijmegen	I	30—70	A	20	St	G	55	I	
"	I	30—70	A/B	120	St	G	46	I	krom
Zeeuws-Vlaanderen	OH	38	A	70	St	G	45	I	
"	OH	41	A	20	St	G	37	I	
W. Brabant	OH	40—50	B	380	St	G	57	XII	
O. Brabant	I	20—40	A/B	80	L	G	82	II	
"	I	30	C	90	St	G	37	I	
"	OH	35—45	A	70	St	G	55	XII	
"	OH	40	B/C	40	St	O	50	XII	
"	OH	41	B	70	St	G	49	XII	
"	OH	45	B	30	L	G	55	XII	
"	OH	45	B	60	L	O	40	I	

Streek	wijze van verkoop	doorsnede op het midden met achors in cm	kwaliteit	aantal m ³	bewerkingsgraad	ligging	prijs per m ³ met achors in fl.	maand van verkoop	opmerkingen
O. Brabant	I	45	B	110	St	G	62	XII	
"	I	48	A	20	St	G	42	I	
"	OH	50	B	30	St	G	57	XI	
Z. Limburg	I	35	B/C	160	St	G	55	I	
"	I	40-60	A/B	180	St	O	55	XII	
WILG									
O. Brabant	OH	38	A/B	20	St	G	50	XI	
LINDE									
N. Holland	OH	45	C	40	St	G	37	XII	
BRANDHOUT									
Z.W. Drente	P	—	—	20	K	G	15	I	berk, prunus
N. Veluwe	P	—	—	60	K	G	18	I	beuk
"	P	—	—	60	L	G	28	I	eik
"	P	—	—	50	K	O	22	I	beuk
"	P	—	—	20	K	G	28	I	Am. eik
N. Holland	P	—	—	70	K	O	6	I	Cors. den
O. Brabant	P	—	—	60	K	G	11	II	groveden
BOONSTAKEN									
Z.W. Drente	P	—	—	600	st. K	G	9	I	groveden
N. Holland	P	—	—	17400	st. K	O	5	I	Cors. den
KLAVERUITERS									
O. Brabant	P	4-6	—	520	st. K	G	32	II	groveden
HAKHOUT									
Friesland	I	—	—	2,50	St	G	405	XII	eik, berk

Boekbesprekingen

161.1/3

Die physiologischen Grundlagen der Stoffzerzeugung im Walde. Untersuchungen über Assimilation, Respiration und Transpiration unserer Hauptholzarten. Dr Hans Polster. Bayerischer Landwirtschaftsverlag G.m.b.H. München, f 9,95. Importeur Meulenhoff & Co. N.V., Amsterdam.

Ondanks het feit, dat hout in hoofdzaak een product is van de koolzuurassimilatie. (immers hout geeft minder dan 1% as), wordt aan dit proces in de bosbouw weinig aandacht besteed.

In het bovengenoemde werk wordt een uitvoerig onderzoek vermeld van de dagelijkse gang van de assimilatie bij verschillende houtsoorten en weersomstandigheden. Daarnaast zijn metingen verricht omtrent ademhaling en verdamping. Ademhaling, omdat hierdoor een deel van de door het assimilatieproces opgebouwde stof weer afgebroken wordt, verdamping, omdat deze processen zich via de huidmondjes afspelen, en de mate van verdamping, de opening van de huidmondjes bepaalt.

Het dagverloop van de assimilatie is verrassend: op een zonnige dag een snelle stijging vroeg op de morgen, een depressie omstreeks het middaguur, en een tweede, lagere top aan het einde van de middag. De assimilatie-intensiteit van de verschillende houtsoorten (onderzocht zijn: berk, beuk, eik, lariks, douglas, fijnspar en groveden) is bij verschillende weersomstandigheden (bewolking, temperatuur, relatieve luchtvochtigheid) totaal verschillend. Brengt men echter de ademhaling in rekening, dan blijkt de depressie grotendeels of geheel verdwenen te zijn.

Vergelijkt men de volgorde der houtsoorten naar stofopbouw, (assimilatie + ademhaling), stofafbraak (ademhaling) en waterverbruik (verdamping), dan blijkt deze voor alle drie grootheden vrijwel gelijk te zijn.

Deze resultaten gelden natuurlijk slechts voor afzonderlijke bladeren. De schrijver doet echter ook een voorzichtige poging, deze grootheden om te rekenen op de bladmassa van de hele boom, om deze waarde te kunnen vergelijken met de houtaanwas.

Tenslotte wordt een analyse gegeven van de verdeling van de assimilaten over blad, tak, wortel, stam enz. en het verlies door de ademhaling. De slotconclusie is, dat het voor de opvoering van de houtproductie wellicht belangrijker is, door doelmatige dunning de onproductieve ademhaling te beperken, dan de assimilatie te verhogen.

Voor de praktische bosbouwer zijn de resultaten van dit uitgebreide onderzoek zeker belangwekkend. Niet in de laatste plaats door de wijze, waarop de schrijver zijn uitkomsten kritisch beoordeelt, en de voorzichtigheid, waarmee hij zijn conclusies trekt. De vele grafieken dragen bij, tot een goede vergelijking van de verschillende houtsoorten bij verschillende klimaten.

E. L. van Straaten.

241

Ansprache und Pflege von Dickungen. J. N. Köstler. Berlijn, P. Parey, 1952. 80 blz., geïllustreerd. DM 12,50.

Wanneer een gebrocheerd boekje van 80 bladzijden DM 12,50 kost, mag men wel verwachten, dat het iets zeer bijzonders inhoudt. Zonder twijfel kan worden gezegd, dat het een goede gedachte is geweest van Köstler de verzorging van jonge beplantingen en vooral bezaaiingen voor het voetlicht te brengen. Het zou onbillijk zijn, om te beweren dat de wijze waarop dit is gedaan aan degelijkheid en originaliteit tekort zou schieten. Maar daarmee alleen is de verhouding tussen hetgeen wordt geboden en de prijs die men ervoor betaalt, nog niet geheel gerechtvaardigd.

De inleiding begint met een tabel die eerst op bladzijde 25 ophoudt. Hierin worden de meer dan 100 proefperken, aan de hand waarvan het vraagstuk is behandeld, opgesomd. Daarna volgt de uiteenzetting van de methodiek. In kleine perken van bijvoorbeeld 5 x 5 m heeft men uitvoerig nagegaan hoe deze zijn samengesteld. De uitkomsten worden in beeld gebracht door het vervaardigen van een plattegrond en van een verticale projectie, waarbij iedere boomsoort een afzonderlijk symbool krijgt, terwijl binnen de boomsoort nog onderscheid wordt gemaakt naar betrekkelijke grootte en hoedanigheid. Aangezien het hier in de meeste gevallen gaat om natuurlijke verjongingen met een sterke houtsoortenmenging en aantallen van meestal meer dan 10.000, soms echter zelfs meer dan 100.000 per ha, vormen de tekeningen dikwijls een bont

geheel. Met enige moeite kan men zich echter wel een voorstelling van de werkelijkheid maken.

Hoofdstuk 1 draagt de titel „Ansprache von Dickungen” en behandelt eigenlijk alles wat er in theorie over deze opstandsphase kan worden gezegd. Het zijn feiten, die wij als praktische bosbouwers allemaal min of meer bewust hebben leren kennen, doch welke thans op een wetenschappelijk verantwoorde, soms wel wat zwaarwichtig aandoende, wijze worden geformuleerd.

Het tweede hoofdstuk, dat de laatste 30 bladzijden omvat, gaat over de behandeling. Hiertoe zullen de practici zich wel het meest aangetrokken voelen, mede doordat in de tekst, die in zijn geheel op kunstdruppapier is gedrukt, een aantal goede foto's is opgenomen. Op elk van de onderdelen waaruit dit hoofdstuk „Pflegetingriffe (Säuberung)” bestaat, wordt uitvoerig ingegaan. Zij kunnen worden ondergebracht in een negatieve, een neutrale en een positieve groep. Tot de negatieve groep behoren het uitkappen van voorlopers, het verwijderen van zieke, misvormde en beschadigde exemplaren en het wegnemen van gevaarlijke individuen. Hieronder verstaat Köstler stammetjes, die op het tijdstip van de dunning nog als verdraagzaam kunnen worden aangemerkt, doch die zich mogelijk in de naaste toekomst als asociale elementen zullen ontpoppen.

Als neutrale verzorgingsmaatregel kan het ruimer-stellen-zonder-meer worden genoemd, terwijl de positieve facetten van de behandeling van jonge opstanden zijn: de begunstiging van de kronen, het doelbewust nastreven van een bepaalde meniging en het snoeien en opkronen.

In een nabeschouwing zet Köstler uiteen, dat hij met dit geschrift heeft beoogd de door Schädelin ontwikkelde behandeling van het jongste cultuurstadium aan de dichte fase aan te passen. Terecht beveelt hij een systematisch onderzoek naar de kwalitatieve en kwantitatieve invloed hiervan aan, terwijl ook de bedrijfs-economische vraagstukken die hiermede samenhangen zullen moeten worden bestudeerd.

Van Soest.

907.2 (492)

Wilt U ook volgend jaar nog met vakantie? Uitgave van de Ministeries van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening.

Bovengenoemde publicatie werd samengesteld door de Afdeling Voorlichting van het Ministerie L. V. en V., terwijl de foto's werden afgestaan door het Staatsbosbeheer; het geheel werd verzorgd door de Rijksvoorlichtingsdienst. Het boekje, dat bijzonder goed is geïllustreerd, door foto's en pakkende tekeningen, wijst op de betrekkelijk kleine uitgestrektheid, die we in ons dicht bevolkt landje, voor natuurmonumenten en recreatiegebieden hebben kunnen reserveren. Het is dus zaak deze arealen behoorlijk te ontzien en ze niet te ontsieren door het wegwerpen van etensresten en verpakkingsmateriaal en door het in acht nemen van de nodige voorzichtigheid te voorkomen, dat gedeelten aan brand ten offer vallen. Zal men er iets mede bereiken?

Zeer waarschijnlijk niet bij hen, die zich thans nog aan dergelijke zonden schuldig maken. Maar enorm kan de invloed van dit aardige boekje zijn op de jeugd. Op de lagere en middelbare scholen zou het door onderwijzers en leraren kunnen worden behandeld en bij de laatste instellingen zoveel mogelijk kunnen worden verspreid. Het is een oude waarheid: Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst!

P. van Zon.

Referaten

2. Houtteelt (Bosbouw).

245.1: 56 (68.01)

The effect of live pruning on the growth of *Pinus patula*, *P. caribaea* and *P. taeda*. H. A. Lückhoff. Tijdschrift Zuid-Afrikaanse Bosbouvereniging. 18, 1949 (25-55).

Op grond van de onderzoekingen van Craib gaat men in Zuid-Afrika over op de toepassing van grotere plantafstanden en vroegere en sterkere dunningen van exotische naaldhoutopstanden. De ontwikkeling der takken wordt hierdoor zeer bevorderd, zodat op snoeien, ook van levende takken, nodig is. In 1936 zijn proeven opgezet om na te gaan, wat de invloed van deze snoei is op de aanwas, een onderwerp, dat in de literatuur slechts spaarzaam wordt behandeld.

Onderscheid dient te worden gemaakt tussen het op snoeien van a) alle bomen in de opstand en b) enkele speciaal uitgezochte bomen.

a) Worden alle bomen opgesnoeid, dan blijft de onderlinge concurrentie gelijk en het hervatten van de normale aanwas is recht evenredig met het vermogen om weer

een volledige kroon te vormen. De bomen kunnen dan weer takken missen en herstellen zich sneller. Zelfs bij verwijdering van 75% van de levende takken is de normale aanwas na 2 jaren weer bereikt en daarna kan het aanwasverlies van die periode waarschijnlijk weer worden ingelopen.

b) Het opsnoeien van enkele uitgezochte bomen benadeelt deze in hun concurrentie met de omstanders. Het herstel wordt min of meer vertraagd en duurt langer dan bij de vorige werkwijze. Dit nadeel wordt ten dele gecompenseerd doordat de opgesnoeide bomen meestal de krachtigste, dominante stammen zijn. De normale aanwas wordt na 3-5 jaren, soms nog later weer bereikt en de terugslag in hoogte- en dikte-aanwas schijnt absoluut te zijn. De achterstand in dikte-aanwas zal waarschijnlijk voor de kaprijpheid niet worden ingelopen.

Beide werkwijzen beïnvloeden de dikte-aanwas aanzienlijk meer dan de hoogte-aanwas. Het verwijderen van 25% der levende takken heeft op geen van beide invloed, 50% heeft een duidelijke invloed op de diktegroei, maar niet op de hoogte en verwijdering van 75% is in beide merkbaar.

Bij de onderzochte boomsoorten bleken opstanden op slechte 3e boniteit grond beter tegen het sterk opsnoeien van enkele bomen bestand te zijn. Het aanwasverlies is hier kleiner en het herstel sneller. Voorts werd bij werkwijze b waargenomen, dat het vormgetal geen wijziging ondergaat bij verwijdering van 25% der levende takken en vaak verbeterde bij sterker ingrijpen. Het afvallen van de stam wordt minder onder en boven de laagste takkrans, maar wordt niet beïnvloed in het onderste stamgedeelte en boven in de kroon. Geen enkele maal werd gevonden, dat de stamvorm (volhoutigheid) nadeel ondervond.

W. J.

8. Bosproducten en hun verwerking en gebruik.

892.42 (469)

The Cork Industry in Portugal. J. L. Calheiros e Memeses. President Junta Nacional da Cortiça Portugal. Unasylva VI (I), 1952, 12-15.

De kurkeik (*Q. suber* L.) groeit het best aan de oevers van 't Westelijke bekken van de Middellandse Zee. Overvloedige regenval, korte zomerdroogte periodes, zachte winters, veel zonneschijn, diepgrondigheid, dat zijn zo de eisen, die de kurkeik stelt. Deze factoren treft men alle aan in 't bovengenoemde gebied en meer in 't bijzonder nog aan de Atlantische kust op deze breedte.

Ongeveer $\frac{1}{2}$ van het 2.150.000 ha grote kurkareaal ligt in Portugal (690.000 ha) met een productie van 150.000 ton, de helft van de wereldproductie; na Portugal komen Spanje, Algiers, Frans Marokko, Frankrijk, Italië, Tunis en Spaans Marokko. In verband met de belangrijkheid van de kurkcultuur heeft men in Portugal een proefstation voor de kurkboom opgericht, dat zich bezig houdt met de bestudering van anatomie, physiologie, cytologie, genetica enz.

De kurkindustrie kwam vooral tot ontwikkeling, toen de kurk grondstof werd voor de vervaardiging van flessenkurk. Amerika bracht een nieuwe kurk op de markt, de kroonkurk, bestaande uit een metalen kapje met slechts een dun kurken schijfje. Bij de vervaardiging ervan ontstond veel afval waarmee men eerst moeite had. Doordat men echter tegen het eind van de vorige eeuw kurk voor allerlei vulstof ging gebruiken, was dit vraagstuk spoedig opgelost.

In Amerika heeft men een sterk ontwikkelde kurk industrie met 6000 tot 7000 arbeiders. De waarde der vervaardigde kurkproducten bedraagt meer dan 40 miljoen dollar. Men vervaardigt er de agglomeraten voor de koelindustrie, automobiellindustrie, elektrische apparaten. Kurk wordt in Amerika als een der strategische materialen in oorlogstijd beschouwd.

Portugal zelf heeft ongeveer 500 kurkfabrieken met rond 20.000 arbeiders. Het nieuwste product, dat men door desintegratie van kurk krijgt is een wassoort met een hoog smeltpunt, die veel oplossingsmiddelen absorberen kan. Dergelijke nieuwe producten gebruikt men bij vervaardiging van carbonpapier, poetsmiddelen, voor impregnering van visnetten enz.

Kurk vormt voor Portugal het voornaamste uitvoerproduct en wel naar Amerika, Engeland en Duitsland, die samen 70% opnemen. En deze export neemt nog steeds toe, omdat men naast de grondstof meer en meer zich toelegt op afgewerkte producten. Op dit gebied wordt veel werk verricht door de Junta Nacional de Cortiça, die ook de uitvoer tracht te bevorderen door de kwaliteit te waarborgen. Zij heeft ook een proefstation, dat de vervaardigde artikelen test en onderzoeken doet naar nog onbekende eigenschappen van kurk.

v. Z.